

tevélegesen is részt vettek a tűz oltásában, s innen mentek egyenesen a megmozdulásra.

A délutáni demonstráció híre minden valószínűség szerint eljutott a rendszer védelmében, megőrzésben leginkább érdekelt járási és községi állami- és pártvezetőkhez is, ugyanis 15 órára a község házára összehívták a faluban 1949-ig működő koalíciós pártok vezetőit. Céljuk ezzel az volt, hogy a meghívottakkal olyan személyeket választassanak meg, akikből a regnáló hatalom számára is elfogadható „*forradalmi bizottság*”-ot lehessen megalakítani.

Míg a tanácsházán a rendszer hívei az ún. „*forradalmi testület*” megválasztásán fáradoztak, a rendszer ellenzői által délelőtt indított szervezkedés is elérte a célját. A falu lakosai ugyanis 16 órától annak ellenére is gyülekezni kezdtek a Deák Ferenc és a Kossuth utca elágazásánál (ennek közelében állt a szovjet emlékmű, a rendőrség, az általános iskola központja, valamint a tanácsháza épülete), hogy napközben az a hír is terjedt, miszerint a hatalmon lévők nem fogják engedélyezni, hogy a falu lakosai felvonulással egybekötve fogalmazhassák meg követeléseiket az 1948 óta uralmon lévő rendszerrel szemben, illetve kinyilvánítsák egyetértésüket, együttérzésüket az október 23-án kirobbant felkeléssel.

17 órára legalább 200 fő gyűlt össze a szovjet emlékmű körül. Keresztes legtöbb lakója számára ugyanis a vörös csillag és népköztársasági címer mellett azért volt irritáló a szovjet emlékmű, mert sértette a faluban lakók nemzeti érzését. Míg ugyanis a „*felszabadítók*” elesett harcosai részére kötelező volt emlékművet állítani, addig a II. világháborúban meghalt falubelieknek még csak jelképes emléket sem lehetett emelni.

A nemzeti érzés semmibe vételén túl a szovjet rendszer mechanikus átvételéből adódó sérelmek (államosítás, tagosítás, téeszesítés, kulákká nyilvánítás, beszolgáltatás, stb.) is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a téren összegyűlt keresztesiek is legelőször az elesett szovjet katonák sírjain, az azok emlékművén kívánták levezetni az elmúlt évek során felgyülemlt feszültségüket.

A rendelkezésünkre álló forrásokból nem állapítható meg pontosan a kb. 17 és 19 óra között történtek pontos időrendisége. Nagyjából csak azt sikerült rekonstruálnunk, hogy a szovjet emlékmű fizikai megsemmisítésére azt követően került sor, hogy Szabó Sándor bement a járási rendőrkapitányságra, s Hajzer István hadnagy, a rendőrkapitányság vezetője, engedélyezte az emlékmű lerombolását.

Ekkor a jelenlévők közül többen pusztá kézzel, illetve a kezük ügyébe kerülő eszközökkel estek neki előbb a síroknak, majd az emlékművet körbevevő kerítésnek, illetve az ötágú vörös csillagnak. Az emlékművet is megpróbálták ledönteni, azonban csak megrongálni tudták, ledönteni nem.

Nagy valószínűséggel ekkortájt vette elő Kovács Béla pártmunkás a zsebéből és olvasta fel a jelenlévőknek a párbizottság által előre elkészített, a kormánynak címzett 20 pontból álló követelést. A jelenlévők a követelésekkel alapvetően egyet is értettek, majd ezt követően megszólalt a hangosbemondó. Vékony Sándor községi párttitkár szólt az egybegyűltekhez, és közölte a téren lévőekkel, hogy a község házában kiket választottak be a „*forradalmi bizottság*”-ba, illetve megismételte a korábban már ismertetett követelést is. (A községi vezetők által megválasztott ún. forradalmi bizottság tagjainak névsorát nem ismerjük.)

Ahogy utólag rekonstruálni tudjuk, a párttitkár által közölt névsor puszkapor volt a tűzre. A tömeg egy része Zétényi Károly vezetésével ugyanis azonnal elindult a község házára, míg egy kb. 20 fős társaság idősebb Éles József vezetésével a gépállomásra ment. Az előbbieket ezért keresték fel a község vezetőit, mert nem értettek egyet a megválasztott „*forradalmi vezetők*” személyének többségével, az utóbbiak pedig azért vették az irányt a gépállomás felé, hogy hozzanak egy erőgépet, amellyel ledönthetik a minden emberi erőnek ellenálló szovjet emlékművet.

Zétényi a község házában jelen lévő községi vezetőknek kijelentette, hogy a nép nem tud azonosulni az általuk megválasztott „*forradalmi bizottmánnal*”. „*Most is ti akartok választani? Elég volt eddig. Most már mi választunk!*” mondta, majd ezt követően a község házáról átvonultak a járási kultúrházba – a tüntetők száma ekkorra már 6-700 főre emelkedett –, s minden külső ráhatás kizárásával valóban megválasztották a falu 21 fős forradalmi bizottmányát.

Ezt követően a bizottmány átment a község házára, hogy döntsön az új testület tisztségviselőinek személyéről. Elnök Zétényi Károly villanyszerelő, elnökhelyettes Hegyesi József földműves, titkár Varga György tanító, titkárhelyettes Kocska Lóránt tanító, nemzetőr-parancsnok Fazekas Zsigmond földműves lett. A bizottság további tagjai: id. Balla Lajos földműves, Bujdosó Béla földműves, Csordás István alkalmi munkás, Daróczy Sándor földműves, Dózsa Géza pénztáros, ifj. Éles József földműves, Fésüs Gyula földműves, Kántor Gyula gépkocsivezető,